

Jaar 2009: De Boot en de Vis van het jaar

De paling is uitgeroepen tot “de Vis van het Jaar” bericht een krant in januari van dit jaar. In aanvang een larfje, een doorzichtig aaltje, dat opgroeit te Heech en dan één maal als een volwassen paling om te paren terug zwemt naar de Saragosso zee. Wat omslachtig zou u kunnen denken en geen tocht zonder hindernissen en gevaar. Om dan na terugkomst gebakken opgediend te worden bij het diner na de jaarvergadering van K.Z. “Oostergoo”.

2009 is ook hét jaar van de *Korneliske Ykes II*. Amper van stapel gelopen gaf zij acte de présence te Grou, dé opening van het zeilseizoen voor de traditionele houten Friese vloot. Tevens was zij bij de opening van de Sneekweek en werd gekroond tot “Boot van het Jaar”. Dankzij deze robuuste replica Palingaak en eerdere publicaties in de SdZ is de Palingvaart op Londen weer onder de aandacht. Wanneer zal de *Dutch Mooring* in oude glorie herleven?

Wat ging hieraan vooraf? Bij een NK Tjalken (T/TA/TB) waarvan de SdZ een fraai geïllustreerd overzicht gaf was de hoofdredacteur even aan boord van *De Maze* en kwam onze historische zeiltocht naar Londen van 1998 ter sprake. Een “opmerkelijk tochtje” riep hij uit en het zou leuk zijn daar verslag van te doen. Na ampel overwegen heb ik daar van afgezien. Nautisch had ik nauwelijks iets toe te voegen aan de literatuur, de achtergrond zou toen vermoedelijk niemand behagen en louter een vakantieverslag vond ik niet boeiend genoeg. Met het verloop der tijd en de recente ontwikkeling ben ik van inzicht veranderd. Nu zelfs het voornemen van een palingaak werkelijkheid is geworden, waardoor de historie herleeft, is dit een mooie gelegenheid om het logboek weer eens na te slaan en de pen alsnog ter hand te nemen.

Op zee zeilen met een platbodem is nu niet direct hoogdravend, maar door de beperkte zeewaardig-

heid niet van gevaar uitgesloten. Toch komen ze op eigen kiel overal; van de Bretonse, Britse en Scandinavische kusten tot in de Middellandse, Ierse, en Oostzee. In 2003 is er zelfs een tjalkjacht te Helsinki gespot, van een Nederlander die erop woonde.

Een groot aantal tjalken en klippers liggen en varen al decennia in Engeland. Voor de Noordzee kun je ontzag hebben en een oversteek vereist kennis en ervaring of geduld. Het jaarboekje van de K.N.Z. & R.V. bericht over de herdenkingstocht naar Chatham in 1967, waaraan o.a. een houten Vollenhovense bol en een open botter aan deelnamen. Als we zien waarmee de Britten naar ons toe komen, hoeft het jacht dus echt niet groot te zijn. In de jaren zeventig zeilde Ir. H. Vreedenburgh met zijn eerste en eigen ontwerp, de 9,84 m schokker *Albatros* diverse malen naar de *East Coast*. De lengte van de oversteek kan van belang zijn. Hoewel een clubgenoot te Rotterdam met zijn De Boer aak *Tweestrijd* met regelmaat overschrokken de 100 mijlen naar Harwich zeilt. Last but not least: De Palingtocht 1970 van de Stichting Stamboek, waarvan de Daily Telegraph destijds uitgebreid verslag deed onder de kop “Friendly Invasion”.

Deze Palingtocht 1970 was groots opgezet door de heer J. Goedkoop, schipper van de hengst *De Jonge Joseph*. Het tijdstip was willekeurig gekozen, maar ironisch genoeg bleek nadien dat dit het jaar was dat ook de laatste palingaak in de

De Maze voor de Tower Bridge in Londen.

kachel verdween. Een misdaad, die tegenwoordig vrijdeld zou worden. Eind juni vertrokken circa dertig jachten uit Breskens. De Koninklijke Marine escorteerde met de Mijnenjager Hr.Ms. *Bedum*, die spoedig omgedoopt werd tot *Bezem*. Het weer zat tegen en in het bijzonder de houten schepen hadden het zwaar en werden vaak gesleept. Epoxy bestond nog niet en er moest dagelijks gebreeuwd worden. Het mocht de pret niet drukken, maar de hoogaars BRU 24 staat nog altijd in het Nationaal Scheepvaart Museum te Antwerpen. Door de vertraging werden de festiviteiten op de Theems afgelast. Enkele schepen hebben Ramsgate nog gekust om ijlings terug te keren. Waaronder het tjalkjacht *Vrouwenzand* dat, passend in dit verhaal, gebouwd was door Berend De Jong Hzn. Ook mijn ouders namen deel met hun tjalkjacht *De Maze*. Dat deze legendarische tocht op mij als bramzigtje grote indruk heeft gemaakt, zal duidelijk zijn.

Ruim 25 jaar na dato, we hebben inmiddels de maritieme traditie mogen voortzetten, liggen we afgemeerd in De Syl aan de voormalige werf van (Hendrik) De Jong te Heech. De grond waar in zijn tijd de palingaken van stapel liepen. De huidige bewoner van deze ruim 300 jaar oude werf, de scheepsbouwer Pier Piersma, vertelt ons vol enthousiasme van het voornemen dat er weer een palingaak in de vaart moet gaan komen. Een ambitieus project dat nog jaren in beslag zou nemen.

Dit goede nieuws gaf ons de prikkel om de palingtocht opnieuw te gaan varen. De grootste reder/palinghandelaar was de firma Visser geweest. Mijn *oerbeppe* Tjitske stamt uit dit geslacht, vandaar ook dat ik uit de overlevering de interesse hiervoor heb meegekregen. Hoewel het privilege al lang was verlopen schreven we met deze achtergrond de haven-autoriteiten aan, met de mededeling dat we er met paling aan gingen komen en het verzoek of de *Dutch Mooring* terug gelegd kon worden. Gevoelig voor traditie bij uitstek, was britse respons positief en zou men hieraan graag gevolg geven. Ook het schip vergde aandacht en ondanks al veel gemaakte reizen waren er toch nog enkele aanpassingen te bedenken. Alle denkbare voorzieningen om water buiten te houden, te lenzen en lekkage aan casco varende te kunnen verhelpen werden getroffen. Uit rapportage van bergingen bleek dat de meeste jachten geen degelijke bolders hebben. Voor een ramp scenario werden ze verstevigd. Tenslotte bleven slechts twee zorgelijke punten over: de grote bollestâl en het ondiepe roerblad.

In 1998 herdacht niet alleen Fryslân haar 500 jarig Provinciaal bestuur, maar was het ook 100

Scheepshistorie

jaar geleden dat een palingaak binnen de rederij W & A Visser over ging naar het kantoor te Heech en daarom werd omgedoopt in *Korneliske Ykes*, naar de echtgenote van de grondlegger van de vennootschap Anne Wiegiers Visser (1718-1789). Een mooi historisch moment en naar nu blijkt zelfs een dubbele reden om de palingtocht te ondernemen.

Vanuit onze thuishaven zijn we in weekendtochten heen en weer gevaren naar Gaastmeer. Daar langszij het enige bewaard gebleven "Iel-klipper-tje" *Voorwaarts* namen we symbolisch de paling aan boord. Op 17 juni maakten we vast te Oostende, ons startpunt voor de oversteek.

De oorzaak, het schip, de bemanning en de lading maakte het een Friese aangelegenheid. De standaard van K.Z. "Oostergoo", staat dan ook in top, uitgezonderd bij enkele bezoeken aan een Royal Yachtclub, omdat de Koninklijke "De Maas" als meer zeezeilend vaak reciprociteit geniet. De oversteek gaat naar Ramsgate (55 mijlen), waar de crew afmonstert. Samen met mijn vrouw wordt de tocht voortgezet. Vergeet niet dat de *Thames Estuary* net zo breed is als ons IJsselmeer lang. Uit historisch oogpunt maken we een stop in de Hole Haven Creek, nu verscholen achter een immense Shell raffinaderij. We zijn dan halverwege het einddoel. Met de vloed naar Londen waar we in St Katherine Haven als "Old Gaffer" een schitterde ligplaats krijgen toegewezen bij onze Britse equivalent de Thames barges in het museum gedeelte. Van hen horen wij over het oude gebruik dat de Tower Bridge om 13.30 uur moet openen voor een barge. Met goed gevolg proberen we dit uit, zalig die Britse gewoonten. Recht voor Custom House, op de plek waar tot 1938 de *Dutch Mooring* had gelegen, lag nu zowaar een ponton. Aan boord komt Capt. G. Dickens, Chief Harbourmaster Thames, aan wie we onze meegebrachte paling overhandigen en gedrieën op het succes van de missie een Beerenburg nuttigen.

Aansluitend varen we de Theems verder op, waarvoor je de mast wel moet strijken. Dan met de kentering van het tij mee naar beneden. Exact op de nul mediterraan maken we vast aan een

mooring te Greenwich. Het National Maritime Museum bezit een leuke collectie van lokale afbeeldingen van de *Dutch eel boats (or schuyt)*. Nu de druk eraf is, begint het zelfs op vakantie te lijken. Ons tweede doel van deze reis is het bezoeken van de rivieren en hun kreken aan de Oostkust. Prachtig en het domein van Classics, maar dat verhaal staat op zich. Een tweetal belevenissen zijn in de strekking van dit verhaal toch wel het vermelden waard. We varen de River Colne (Essex) op, waaraan Wivenhoe ligt, bekend door de bouw van enkele J- klassen. Aan de overzijde ligt het dorpje Fingringhoe. Hier hebben we een afspraak met de bekende auteur John Leither, die grote kennis geniet van traditionele werkboden en klassieke jachten. Een heer op leeftijd in een Cottage afgeladen met boeken en tevens een wandelende maritieme databank, een genot om mee te praten. Uiteraard wist hij van de Friese palinghandel. Tot onze verrassing kon hij vertellen dat er een Fa. Kuijken te Heybridge had bestaan die tot 1966 twee schepen had varen op Denemarken die paling haalde en hier (UK) werd verhandeld. Daar moesten we een kijkje gaan nemen. Hiertoe zeilden we de River Blackwater op, tot aan het nabije Maldon. We meren af langs de Hollandse tjalk *De Brave Hendrik*, sinds de jaren zestig onder Britse vlag en in het verre verleden regelmatig deelnemer aan de reünie van de Stichting Stamboek. Een leuk weerzien.

Helaas komt dan toch het moment dat de steven richting 'Het Kanaal' gekeerd moet worden. Een forse ZW en de vloed om er te komen zijn verre van een ideale combinatie. We kiezen ditmaal voor de kortste oversteek. Als extra bemanning komen trouwe zeilvrienden in Dover aan boord. Eén maand na afvaart zeilden we De Lemmer binnen bij het festijn van Friesland Vaart en de reünie van de VSRP. Na dit feestelijke weekend meren we voldaan af aan de tuin van de immer gastvrije familie Piersma, de oorsprong van vele palingaken en zo ook deze tocht.

Die winter doorliep onze trouwe oude dame met

Een skûtsje en palingaak behoren tot de tjalkenfamilie, maar zijn vanwege het gebruiksdoel toch ingrijpend verschillend.

V.l.n.r. Voorzitter M.J.L. Jonkhart en de schipper van De Maze. Foto Theo Fruithof.

glans, een strenge Survey. Zij had niets geleden en was nog altijd in goede conditie.

Tot zover de aanloop naar weer een feestelijk moment. Bij beide Palingtochten stond in ons SB-want de *Red Ensign* bij. Deze Britse koopvaardij vlag had mijn vader in de jaren zestig van de kapitein van een vooroorlogs schip van de Cunard Line gekregen. Een wol exemplaar van 70 x 35, met de Union Jack nog ingelegd gestikt. Na de tocht in 1970 verdween hij in een kamferhouten kist. Na 25 jaar kwam hij weer in beeld en de exacte leeftijd van dit dundoek begon me te intrigeren. Gezien het formaat leek hij mij niet geschikt voor een 20.000 tons vrachtvaarder. Voor nader onderzoek bezocht ik één der oudste vlaggen fabrikanten, de Fa. Hendrik Veder. Daar werd heel aannemelijk geacht dat deze vlag van vóór de oorlog is. Dat houdt in dat deze vlag theoretisch ook op één der laatste oude palingaken gestaan had kunnen hebben. Je mag de geschiedenis soms best een handje helpen en het dundoek had voor mij nog meer historische waarde gekregen.

Afgelopen Klassieke Schepen beurs maakte de *Korneliske Ykes II* haar Maidentrip buiten Fryslân. Eindelijk wat water onder het vlak en zij deed het grandioos, laat de bemanning weten. Dit schip moet dan ook naar zee en nog beter een reis naar Londen maken. Om de Maidentrip te vieren en de overtocht te stimuleren heeft ondergetekende zijn "Red Ensign" geschonken aan de *Korneliske Ykes II*. De overdracht vond plaats tijdens de Beurs te Enkhuizen aan de voorzitter van de Stichting Palingaak de heer Marius Jonkhart, die grote zorg heeft besteed aan het succesvolle verloop van dit project. Ook zijn echtgenote Caroline Jonkhart was hierbij, die het vijfjarig verloop, van bestek tot varen, fraai heeft vastgelegd. We kunnen grote waardering hebben voor de organisatie, de bouwmeester en de vele vrijwilligers. Fryslân is een historisch schip rijker en we wensen haar en de bemanning een veilige oversteek!

